

Fetišizam kroz modu i odijevanje

Katić, Marin

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:997606>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKO FAKULTET
Tekstilni i modni dizajn

ZAVRŠNI RAD
FETIŠIZAM KROZ MODU I ODIJEVANJE

Marin Katić

Zagreb, srpanj 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

TEKSTILNO-TEHNOLOŠKO FAKULTET

Tekstilni i modni dizajn

ZAVRŠNI RAD

FETIŠIZAM KROZ MODU I ODIJEVANJE

Mentor:

Doc. dr. slik. Paulina Jazvić

Student:

Marin Katić 9879/TMD

Zagreb, srpanj 2018.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF TEXTILE TECHNOLOGY
TEXTILE AND FASHION DESIGN

Fashion design

FINAL WORK

FETISHISM IN FASHION AND CLOTHING

doc. art. Paulina Jazvić

Marin Katić, 9879/TMD

Zagreb, 2018.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište u Zagrebu

Tekstilno-tehnološki fakultet

Studij: Tekstilni i modni dizajn

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

FETIŠIZAM KROZ MODU I ODIJEVANJE

Marin Katić

Broj stranica: 48

Broj slika: 23

Broj literaturnih izvora: 6

Mentor: doc. Dr. slik. Paulina Jazvić

Članovi povjerenstva:

1. Helena Schulthais Edgeler, predsjednik
2. Paulina Jazvić (mentor), član
3. Ksenija Doležal, član
4. Koraljka Kovač, član

Datum predaje i obrane rada: 16.07. 2018.

SAŽETAK

Tema ovog rada je fetišizam kroz modu i odijevanje, odnosno sama pojava fetiša kroz cijelu povijest mode i odijevanja pa sve do danas. Budući da je fetiši termin koji ima dosta dugačku povijest, a njegova značenja mogu biti religijska, antropološka, ponajprije ga vežemo uz nešto seksualno. Teško je saznati pravu povijest i razlog pojave fetiša kroz modu i odijevanje, ali svakako je danas prisutan sve više u modnom dizajnu, a povezan je s isticanjem tijela ili određenog dijela tijela zbog obožavanja istog. Kroz vlastite ću ilustracije prikazati osobno viđenje raznih spektara fetišizma kroz ideje, modu, dizajn. Iako fetiš u modi uglavnom vežemo za žene i homoseksualce, danas je priča sasvim drugačija, što će također biti vidljivo kroz moje ilustracije. Mnogi dizajneri smatraju fetiš trajnom inspiracijom koja nikako ne može dosaditi, zato još od '70-ih na modnim pistama možemo pratiti dizajnere poput Vivienne Westwood ili Thierry Mugler, koji u svojim kolekcijama besramno koriste fetiš kao inspiraciju stvarajući taj provokativni efekt u društvu.

Ključne riječi: *fetišizam, moda, odijevanje, restrikcija, dominacija, tijelo*

ABSTRACT

The theme of this thesis is fetishism through fashion and clothing, and its' appearance throughout the history of fashion and clothing to date. Since a fetish is a term that has a long history and its meaning can be religious, anthropological, we primarily associate it with something sexual. It is difficult to find out the true history and the reason of the appearance of the fetishism through fashion, but it is certainly more and more present in fashion design today, and it is associated with the emphasis of the body or part of the body for worshipping it. I will present through my own illustrations my personal views of various spectrum of fetishism; ideas, fashion, design. Although the fetishism is mostly tied to women and homosexuals, the story today is quite different which will be visible in my illustrations. Many designers considered it a lifelong inspiration that can never be boring, so since 1970., we can follow different designers such as Vivienne Westwood or Thierry Mugler, who in their collections are using the fetish as an inspiration in creating that provocative effect in society.

Key words: *fetishism, fashion, clothing, restriction, domination, body*

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2. FETIŠIZAM KROZ MODU I ODIJEVANJE	3
2.1. Definicija	3
2.2. Sklonost fetišizmu	2
2.3. Povijest	2
2.4. Ekstremna moda	4
2.4.1. Restriktivna odjeća	5
2.4.2. Korzeti	6
2.4.3. Hlače	8
2.4.4. Haljine	8
2.4.5. Uniforme	8
2.4.6. Obuća	10
2.4.7. Materijali	13
2.4.8. Boje	13
2.5. Likovna analiza ilustracija	14
3. TEHNOLOŠKI DIO	30
3.1. Konstrukcija prednjeg i stražnjeg dijela kroja za haljinu	30
3.2. Modeliranje prednjeg, stražnjeg dijela i dodavanje šavnih dodataka	34
4. ZAKLJUČAK	38
5. LITERATURA	40

1. UVOD

Temu fetišizam kroz modu i odijevanje odabrao sam iz razloga što fetišizam kao pojavu smatram jako zanimljivim dijelom ljudske osobnosti, pogotovo zbog te određene i posebne doze erotike koja, iako se čini jednostavnom, seže u razne spektre seksualnosti koju možemo vidjeti u raznim kontekstima, a kroz povijest ima velik utjecaj ima na modu i odijevanje.

U radu se istražuje definicija fetiša, kojeg ću promatrati kroz više aspekata, od sociološkog pa sve do same estetike fetiša u modi i dizajnu. Također, želim jasno prikazati utjecaj tog termina, od nedovoljno istraženog početka fetišizma, preko njegovog razvijanja pa sve do današnjeg utjecaja i viđenja fetiša u društvu današnjice.

Cilj ovog rada bio je pobliže promotriti termin fetiš kroz modu, dizajn i odijevanje, te ga koristiti kao inspiraciju za ilustracije kojima želim prikazati slobodu u „zarobljavanju“ tijela. Kroz kolekcije mnogih poznatih dizajnera možemo vidjeti kako se fetišizam ponavlja kroz sezone i kolekcije dok publika iznova nastavlja bit oduševljena, što fetiš čini zahvalnim i neiscrpnim motivom za poticanje kreativnosti u modnom dizajnu.

2. FETIŠIZAM KROZ MODU I ODIJEVANJE

2.1. Definicija

Termin fetiš možemo objasniti kao obožavanje nečega, „perverziju“ odnosno dio seksualnosti u kojima je uzbuđenje povezano sa stvarima neseksualne prirode, u ovom slučaju s odjećom i načinom odijevanja. Klinička definicija seksualnog fetiša zahtjeva da se osoba fiksira na određenu odjeću u toj mjeri u kojoj postoji kao ponavljajući tj. ekskluzivni poticaj za seksualno zadovoljenje.

Klasična teorija fetiša usredotočuje svoju pozornost na Edipov kompleks. Prema Freudu važan stupanj u odrastanju dječaka je kako će uspjeti nadvladati suparništvo s ocem u zadobivanju majčine ljubavi. Može se javiti strah da će ga otac, budući je veći i jači kazniti kao suparnika kastracijom, iz čega proizlazi da se u djetinjooj nesvjesnoj podsvijesti predmeti tj. fetiši na neki način vezuju uz njegov penis. U takvoj vrsti asocijativnog mišljenja

pogled na fetiš, fetišista navodi na pomisao o penisu. Uz svoj penis osjeća se sigurno, seksi, ugodno i zadovoljeno, oslobođen strepnje da će ga izgubiti.

Po drugoj teoriji, čiji je najznačajniji predstavnik bio Donald Winnicott, penis je viđen kao obrana od ranijih pre-dipovskih strahovanja. Predmet straha nije otac koji kažnjava, već gubitak majke koja podržava život. Po ovoj teoriji, fetišizam proizlazi iz vremena kada odvajanje od majke predstavlja samu smrt i fetiš je prijelazni predmet koji pomaže malom dječaku da premosti strah i usamljenost.

2.2. Sklonost fetišizmu

Osoba sklona fetišizmu u vidu odjeće i odijevanja uglavnom može biti uzbuđena vidom osobe koja nosi određenu odjeću, ali jednako uzbuđenje je moguće postići i ukoliko sama osoba nosi odjeću koja stvara seksualno uzbuđenje. Važno je naglasiti kako veliku ulogu u svemu stvara i tkanina od koje je odjeća načinjena, ali i kako odjeća funkcionira kao cjelina, naprimjer kada odjeća ne dozvoljava tijelu da „diše“ te ista poprimi sasvim drugu funkciju osim odijevanja tijela; super zategnuti korzeti, kožne maske za lice, super uska odjeća i slično. Od materijala i tkanina definitivno nam prvi na pamet padaju lateks, PVC i koža, a to su ujedno i materijali koji su najkorišteniji u smjeru fetišističke odjeće.

2.3. Povijest

Termin je nastao u 18. stoljeću i rabio se u primjeni teorije evolucije na religiju. Skovao ga je 1757. francuski spisatelj, političar i učenjak Charles de Brosses, uspoređujući zapadnoafričku religiju s magijskim aspektima staroegipatske religije. Prema de Brossesu, fetišizam je najranija (najprimitivnija) faza evolucije religije, nakon koje slijede faze totemizma, politeizma i monoteizma. U osnovi, fetišizam predmetu pridaje neku vrst inherentne vrijednosti ili moći: tko u materijalnom predmetu vidi magijsko ili božansko značenje, pogrešno mu pripisuje inherentnu vrijednost koju on ne posjeduje (odatle i Marxov pojam fetišizma robe: to je vjerovanje da predmeti kontroliraju nas, tj. utječu na naše djelovanje, a ne obratno).

U dalekoj prošlosti, baš kao i danas, odjeća je služila za razlikovanje bogatih od siromašnih, a već u viktorijanskom dobu žene su počele 'patiti' za modu, uvlačeći se u utegnute korzete, od kojih su čak i umirale. Ovo su najzanimljivije povijesne činjenice o modi:

Najstariji očuvani par čarapa datira iz 300-500 godina prije Krista, a pet stoljeća prije nove ere u Europi su simbolizirale svetost ili čistoću. Stari su Grci nosili one od životinjske kože, a Rimljani su svoje pleli. Nakon drugog svjetskog rata, bile su najpopularnije. Tada su ljudi čak i bosu bojali stopala da izgledaju kao da nose čarape.

Današnji dizajneri sve više izrađuju odjeću za tjelevoježbu, no u Staroj Grčkoj nisu bili potrebni. Naime, Grci su vježbali potpuno goli. Od riječi grčke γυμνός (gymnos, gol) dolazi engleska riječ za dvoranu za vježbanje – gymnasium. - I žene i muškarci u prvo su vrijeme u Starom Rimu nosili su toge. Nakon 2. st. pr. Kr., bogate žene počele su nositi „stole“, odjeću sličnu togama, napravljenu od lana, dok su prostitutke zakonom bile primorane nositi toge kako bi ih prepoznali. Društveni je status i zanimanje osobe u srednjem vijeku odavala boja odjeće. Plemići su nosili crveno, siromašniji bankari ili trgovci bili su u zelenom, a oni najsiromašniji kmetovi, nosili su sivo ili smeđe. U Starom Rimu bogati su nosili ljubičasto. Da za modu valja trpiti znali su još i u viktorijansko doba. Naime, osim što su bile utegnute u korzete, žene su tada nakon oblačenja lijepih haljina s njima uranjale u vodu, kako bi odjeća što više prijanjala uz njihova tijela nakon izlaska iz kuće.

Ovaj je trend bio uzrok oboljenja od gripe i upale pluća zbog čega su mlade djevojke često i umirale. - Charles Frederick Worth (1825 – 1905), Englez koji je živio u Parizu, navodi se kao prvi modni dizajner na svijetu. Svoje je veze među aristokracijom koristio za probijanje u svijet mode, a najpopularnije su njegove velike krinoline. U srednjem su vijeku vjenčаницe bile potpuno drugačije no danas. Često su se izrađivale od krzna i pliša, a najpopularnije boje bile su tamnozeleno, boja vina i nijanse ljubičaste. Nekad se nosila i plava koja je simbolizirala čistoću i nevinost. Zbog punka, London je bio najbolje odredište za modne alternativce 70-ih. Na King's Roadu, Vivienne Westwood 1971. otvorila je svoj butik SEX, u kojem su crna guma i metalni šiljci bili česta pojava, a sve prepuno ljubitelja fetiša, a to se smatra početkom eksplozivne pojave fetišističke odjeće i njenog prihvaćanja, kako u društvu tako i na modnim pistama.

2.4. Ekstremna moda

Izvorni diskurs o fetišizmu bio je vjerski i antropološki. Misionarski putevi poput fetišizma i fetišnih pobožnika osudili su barbarske religije ljudi koji su se klanjali idolima od drveta ili gline. Do ranog devetnaestog stoljeća pojam fetiš bio je produljen da se odnosi na sve što se nerazumno štovalo, a zatim se razvio Karl Marx koji je skovao izraz fetišizam, analizirajući koncept u smislu lažne svijesti i otuđenja koji pronalazi lažnu zahvalnost kroz konzumaciju potrošačkih predmeta. Nedostatak klase svijesti, napisao je Marsu, radnike koji stvaraju predmete za njih tajnu vrijednost, koja svaku stavku potrošača daje kvaliteti društvenog hijeroglifa koja treba dekodirati. Alfred Binet je bio prvi koji je koristio riječ fetišizam u nečem poput modernog, psihološkog smisla u svom eseju "Le Fetichisme dans l'amour, objavljenom u Revue philosophique 1887. godine. Koncept erotskog fetišizma potom su usvojili drugi koji proučavaju seksualna odstupanja, kao što je Richard von Krafft-Ebing, koji je sam oblikovao pojmove kao što su sadizam (imenovan po Marquis de Sade) i mazohizam (nakon što je Leopold von Sacher-Masoch, autor klasičnog fetišističkog romana „Venus in Furs“). Kako je riječ fetišizam stekla širi repertoar značenja, počeli su se presijecati tajni diskursi. Fetišizam nije samo priča o seksualnosti, već je i jako važna u pogledu moći i percepcije. Filmski znanstvenik Linda Williams primjećuje kako je u pornografskim filmovima fetišiziran termin „cum shot“. Ekstremni pornografski pornić pretvara pornografiju u fetiš, demonizirajući ga kao prvobitni uzrok svih muških nasilja i svih ženskih subjekata. Fetišiziranje pornografskih projekata po njemu je lažna moć. Koncept fetišizma nedavno je postao sve važniji u kritičkom mišljenju kao kulturna konstrukcija seksualnosti. Fetišistički kulturni diskurs i feminizacija fetiša nadopunjuju ili kritiziraju volumensku kliničku literaturu o fetišizmu kao seksualnu perverziju. Neo-marksisti analiziraju fetišizam roba, feministički istraživači istražuju osporeno pitanje fetišizma, a teoretičari umjetnosti naglašavaju subverzivnu ulogu fetišizma u suvremenoj umjetnosti, tvrdeći da fetiš može biti bilo koji članak koji šokira naše osjetilne sposobnosti

Ipak, do danas, niti jedan znanstvenik s dubokim znanjem o modnoj povijesti nije proučavao stvarne fetise kroz modu i odijevanje. Zanimljivi su entuzijasti na minucioznim detaljima svog odabranog objekta. No, većina je znanstvenika složila mnoge predmete posebne glasa, kao da nije bitno da li je pojedinac odabrao borbene čizme, svilenu podsuknju ili kožnu jaknu. Niti je ozbiljno istraživana povijesna povezanost mode i fetišizma, pristup koji obećava da će pružiti važne insigere u prirodu fetišizma i erotskog privlačnosti mode. Jer samo kulturno

tumačenje fetišizma je evoluiralo u vezi s stavovima prema seksualnom izražavanju i devijantnosti, pa tako i naša podvodna podrhtavanja perverzних erotskih stilova.

Štoviše, bilo je i promjena i kontinuitet u izboru fetišističkih moda i tkanina. Korzeti su odavno odstranjeni od mainstream mode, ali oni zadržavaju važnu ulogu u fetišizmu i ponovno su se pojavili avangardnim načinom. Žensko donje rublje i cipele s visokim petama dugo su bile među najpopularnijim odjevnim predmetima odabranim kao fetiš, a tu su i dokazi da uniforme, čizme, pa čak i Levis traper hlače privlače muškarce i žene. Materijali koji privlače fetišiste također su se razvili tijekom vremena, a svila i krzno su skloni „izumiranju“ zbog pojave materijala novog doba; kože i gume. Budući da je tema toliko zanimljiva, pokušao sam ne pretvarati ovaj rad u teorijske rasprave. Umjesto toga, ja sam se oslonio na ono što su fetišisti napisali o svojim entuzijazmima za stavke poput korzeta i donjeg rublja. Pornografija je bio glavni izvor informacija o privlačnosti fetišnih predmeta.

2.4.1. Restriktivna odjeća

Danas su robovi, koža, guma, dugačke, uske suknje, kožne haljine, kožne haljine, sve od fetišističkog sna dostupne izravno od Vivienne Westwood, Alaia, Jeana Paula Gaultiera, Montane i Versacea. Kao što je Vogue izvijestio 1992., mnogi od najvažnijih svjetskih moda dizajneri su bili inspirirani ovim seksualnim „poremećajem“. Godinama poslije, neki su promatrači odbacili fetišističku mode kao prolaznu modu: otišli su stilovi koji slave ropstvo i S&M . Ali to je bilo očigledno precizno. U posljednjih trideset godina, razigrana upotreba fetišističkih tema sve više se asimilirala u modu, bez obzira na sveukupne i suvremenije sezonske kolekcije, moda više puta naglašava fetišističke stilove, a posljednju inspiraciju u fetišizmu na modnim pistama možemo vidjeti u Moschinovoj proljetno-ljetnoj kolekciji 2018. godine. Fetišizam je osobito značajan u ovom trenutku u povijesti jer više nije prvenstveno povezan s pojedinačnom seksualnom perverznijim ili seksualnom supkulturom.

Prije 1965. fetišističke slike bile su uglavnom skrivene u seksualnim časopisima kao što su „High heels“, a fetiš modu teško je dobiti zdravo za gotovo. Međutim, onda su se predmeti i slike povezane s fetišizmom počele izlaziti iz ormara

„*Da li je seksi sa ili bez donjeg rublja?*“ Mišljenja se očito razlikuju, ali razglabajući o seksu i predigri, značajan broj muškaraca očigledno se drži mišljenja da je žena koja je djelomično

odjevena privlačnija od one potpuno gole. Magnus Hirshfield je otkrio da od 1000 muškaraca, 400 glasa za djelomičnu golotinju a 250 preferiraju potpuno obučeno tijelo, dok 300 preferira potpuno golo tijelo. Prekrivene genitalije mogu pojačati položaj ženine kontrole nad muškarcem.

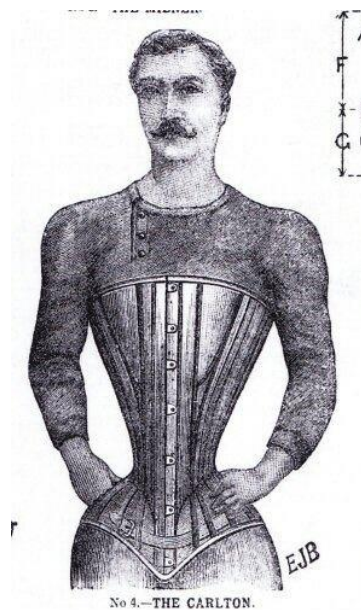
Muško donje rublje rijetko je nosilo iste erotske konotacije kao i žensko donje rublje zbog toga što se muška tijela obično ne interpretiraju prvenstveno u seksualnom smislu, iako fetišizam muškog donjeg rublja ima značajnu povijest unutar *gay* supkulture. Za razliku od širokog raspona ženskog rublja, postoji nekoliko muških odjevnih predmeta, prvenstveno gaćica i potkošulja, iako opet postoji više raznolikosti u materijalu i stilu boje koje bi se moglo pretpostaviti. Štoviše, čak i obične bijele pamučne majice i kratke hlače mogu nositi određen erotski naboj. Bijela pamučna potkošulja, primjerice, bio je važan *gay* „označivač“ već tridesetih godina prošlog stoljeća, jer je izloženost potkošulja bila povezana s čovjekom radničke klase, odjeća je stekla konotacije muževnosti, pogotovo jer je također obilježavala i isticala muskulaturu muškog torza.

2.4.2. Korzeti

Kao što nas Michael Foucault podsjeća, tijelo je podvrgnuto raznim vrstama disciplinske moći. Odnosi vlasti ulažu, označavaju, treniraju, muče, tjeraju da emitiraju znakove. Mnogi feministički znanstvenici tvrdili su da je žensko tijelo, osobito, mjesto disciplinskih režima, poput dijeta i ženske haljine, koji su dizajnirani da bi žene bile poslušne i femi-nine. U tom je kontekstu, osobito, korzet interpretiran kao sredstvo tjelesnog ugnjetavanja i seksualne robne razmjene. No, korzet je također pohvaljen zbog svoje erotske privlačnosti, a povjesničar umjetnosti David Kunzle čak je tvrdio da su daleko od potlačenih svojih korzeta, usko krhotine iz devetnaestog stoljeća bili seksualno oslobođeni ženski fetišisti koji su imali fizičko zadovoljstvo u zagrljaju steznika. Pitanje o tome hoće li se korzisti zagrliti ili zarobiti može se ponovno promijeniti dok se novi ulični korzeti, koji se vide na nedavnim zbirkama odmarališta, pojavljuju na ulicama. „*Duboko udahnite*“, upozorio je „*Vogue*“ ponovno pojavljivanje modnog korzeta (kako donjeg rublja tako i odjeće) otkriva kako se značenje odjeće konstantno redefinira.

➤ Muškarci u korzetu

Još jedna vrlo važna tema u fetišističkoj književnosti bila je uporaba muških korzeta. Bol utječe na užitak u zagrljaju čvrstog korzeta, dok je nečasno ukrštanje prekinuto normalizacijom u kulturi vanzemaljaca. Važno je istaknuti da većina muškaraca u devetnaestom stoljeću nije nosila korzet. Muškarci i pojasevi su postojali, no 1820-ih godina, osobito *dandies*¹ ponekad nose korzete (vežu se na leđima) kako bi postigli modernu siluetu s oblikom pješčanog sata. „Vodič za žene“ iz 1838. godine kaže da su muškarci koji su boravili u vojsci, za lov i naporne vježbe koristili korzete. Ponekad su muški korzeti bili opravdani zbog zdravlja, poput lošeg držanja leđa. Prema modernom povjesničaru, ti su korzeti često bili samo traka ili pojas od materijala, jer nisu morali oponašati ženske siluete. Ideja muškaraca u korzetima užasnula je mnoge; čak i glumci poput La Genie, koji su odobrili (prisilno) čvrsto vezanje za djevojke, inzistirali na tome da se ne nose na muškarcima, a to ostaje prilično odvratna ideja dvostrukih standarda.

Slika 1. Muškarac u korzetu

---

¹ Dandy – naziv koji se u prošlosti dodjeljivao muškarcima koji brinu o izgledu te izgledaju elegantno i moderno

2.4.3. Hlače

Venecijanske kurtizane nosile su hlačiće tijekom renesanse, ali stil nije bio široko usvojen zbog povijesne udruge na Zapadu između hlača i muškosti. Dugo se smatra demi-muškim odjevnim predmetom, a hlačiće su nosile prvo prostitutke, plesačice i djevojčice. Ugledne žene postupno su usvojile kratke hlače tijekom devetnaestog stoljeća zbog skromnosti, vrućine, ali i higijene. Sve do 1870-ih, neki francuski pisci još uvijek tvrde da bi se elegantna žena trebala suzdržati od nošenja kratkih hlačica. Međutim, kada je pitanje nepravilnosti izbljedjelo, postale su moderne i počele su se proizvoditi u elegantnim materijalima, kao što je svila, a društvo ih je počelo prihvaćati.

2.4.4. Haljine

„*Da bude jasno, guma je moć i seks*“, tvrdi Vogueov Candice Bushnell nakon pokušaja raznih uskih i sjajnih odijela. Prije samo nekoliko godina, guma je bila hardcore fetiš tkanina i bila je pomalo *kinky* kad je u siječnju 1989. izdao britanski „*Skin on Skin*“ koji je posvećen senzualnoj preciznosti glatke crne kože, koja prikazuje odjeću takvih modnih kuća kao Gucci i Chanel. Danas modni diskurs sve više ulijeva feminističku rečenicu s fetišističkom slikom supermodela Naomi Campbell koja pozira u pletenini i gumenoj lateks haljini. Fetišističke suknje i haljine, naime, imaju dugačku povijest. U prošlosti se nije prevelika pozornost usmjeravala na haljine već na krinoline, a vrlo seksualnu moć imala je žena s posebno uzdignutom stražnjicom (pariška stražnjica). S vremenom je i to izbljedilo, haljine i suknje su postajale sve kraće i to je dovoljan razlog da budu dio fetišističke odjeće. Danas se proizvode u tkaninama poput gume i kože i takve smatramo fetišističkim odjevnim predmetom, iako su danas toliko općeprihvaćene da se ta količina fetišizma ne osjeti, a moguće ih je vidjeti svakodnevno na ulicama.

2.4.5. Uniforme

Uniforme su savršene za vrstu uloga igranja karaktera u fetišističkom seksu, jer kada pojedinac nosi uniformu tada je podvrgnut u njegovu ili njezinu ulogu. Uniforma je simbol članstva u grupi koja potiskuje individualnost, ponekad vodi do ukupne depersonalizacije. Uniforme također često simboliziraju odjeću, prizivajući fantazije dominacije i podložnosti.

Posebno vojne i policijske uniforme označavaju da nosioci imaju zakonski obdržanu državno sankcioniranu moć. Vojne odore vjerojatno su najpopularniji prototip za fetišističku odoru jer označavaju hijerarhiju, kao i članstvo u onom što je tradicionalno bilo muška skupina čija je funkcija legitimna upotreba fizičkog nasilja. Vojnici mogu pucati i ubiti bez ograničenja. Erotske konotacije vojnih odora proizlaze dijelom iz seksualnog uzbuđenja koje mnogi ljudi povezuju sa nasiljem i sa odnosom između dominacije i pokoravanja. Vojne odore također poboljšavaju uočljivu seksualnu atraktivnost nositelja kroz uporabu falusnih označitelja, kao što su čizme i oružje, i kroz dizajn odjeće koja često naglašava fizičko tijelo do neuobičajenog stupnja u običnoj muškoj odjeći, ali nisu sve uniforme jednake, i ne igraju sve jednako važnu ulogu u modi.

Studija „*Medicinska sestra*“ kao seksualni objekt u slikama otkrila je da 73% uloga medicinskih sestara muškarci karakteriziraju kao seksualne predmete. Analiza uniforme medicinske sestre daje naznake o ovim prožimajućim stereotipima. Povijest medicinske sestre jasno pokazuje da je uniforma medicinske sestre izvedena od onog domaćice, a ne od znanstvenika ili liječnika. Kostime medicinske sestre koje fetišisti nose često su izrađeni od gume, materijal povezan s ponižavajućim predmetima kao što su gumene gaćice. Medicinska sestra ima određenu moć koja joj daje erotsku karizmu - službeno treba pomoći da njezini pacijenti ozdrave, što se u pornografiji direktno povezuje sa seksom.

Uniforma sluškinje također ima veliku ulogu među fetišistima. Sluškinja je očito podložna uloga koja ukazuje na razliku snage koja se podrazumijeva u tradicionalnim rodnim stereotipima. U 19. stoljeću prostitutke u bordelima ponekad se odijevaju kao sluškinje u tamnim odorama, isprekidanim bijelim pregačama i kapama. oni su također odjeveni kao nevjeste, medicinske sestre i školske djevojke, izigravajući djevičanske i plahe figure. Sluškinja, međutim, nije bila djevica, već žrtva, seksualno je služilo svom „gospodaru“. Uniforma sluškinje savršeno je uklopljena u ovaj scenarij erotskog poniženja.

Slika 2. Fetiš uniforma sluškinje

2.4.6. Obuća

Pokret seksualnog oslobađanja 1960-ih i 1970-ih doveo je do ponovnog procjenjivanja seksualnih odstupanja. Pruderija je sve više otpušteno kao nesretni povijesni proizvod judeo-kršćanske vjerske tradicije i uspon kapitalističke buržoazije. Tjelesni tabu je rekao da se raspada pod reafirmacijom potpisivanja ljudske seksualnosti i poricanje seksualne krivnje. Kako su pobuna i priznanje bili sve privilegiranija, a ograničenja koja je nametnula civilizacija odgovarajući kritiziraju, perverzna seksualnost otvoreno je priznata zavodljivom. Prva fetiš moda za postizanje popularnog prihvaćanja bila je tzv. *kinky boot*², prethodno povezana prvenstveno s prostitutkama, posebno *dominatrixima*³. „*Moda ili Fetiš?*“ upitao je urednik „High Heels“-a. Kožne cipele s visokim potpeticama mogu biti visine koljena ili u visini bedara, a često su bile zakopane ili izvezene čipkom.

---

² Kinky boot – čizme uključene u neobično seksualnom ponašanje.

³ Dominatrix - dominantna žena, osobito ona koja uzima sadističku ulogu u sadomazohističkim seksualnim aktivnostima

Televizijska emisija „The Avengers“ posebno je utjecala na popularizaciju fetiš mode. Diana Rigg je igrala Emmu Peel, moćnu, seksi ženu. Prva verzija kostima gospođe Peel bila je usko oblikovana na Atomage prototipu, no televizijski producenti smatrali su da je previše fetišistička, pa su maska i kapuljača u potpunosti cenzurirane. Visoka peta cipela postala je objektom pobožnosti koja graniči sa strastvenim bogoslužjem. Obložen cipelom s visokim potpeticama, "noga postaje tajanstveno oružje koje prijete pasivnom muškarcu“. Cipela s visokim potpeticama je simbol ljubavi i simbol agresije. To označava moć. To ukazuje na dominaciju. Primitivni rodni stereotipi tipični su za fetišističke fantazije: priroda je smatrala da je muškarac agresivan dok žena ostaje pasivna, no ta je situacija preokrenuta u posljednjih nekoliko desetljeća. Iako je riječ o ženskom izjednačavanju slika dominantne žene vjerojatno ima više veze s psihičkom stvarnošću muško-ženskih odnosa. Cjelokupna ideja ženske odjeće s visokim potpeticama je naglasiti njezinu prirodno dominantnu i agresivnu osobnost, napisao je jedan dopisnik. Smatramo da su muškarci pravi robovi, izjavio je „London Life“. "Čovjeku bi trebalo biti dopušteno da odabere cipele kakve voli“.

Cipele s visokim petama također daju posebnu snagu mnogim ljudima. Kako se čvrsti fetišizam razlikuje od rasprostranjenog entuzijazma za seksi cipele? Na zapadu kao u Kini male noge su popularno povezane sa ženskom ljepotom, dok su velike noge i teške čizme izjednačene s muževnost. Posebno su se naglašavale visoke cipele s vezanim nogama, a proces oblačenja se zove *foot binding*. U Kini su kao poznatu obuću žene koristile vrlo minijaturene i bolne cipelice, što je bila je bolna i debilitativna procedura koja je strogo ograničila fizičku mobilnost žene. Četiri mala prsta su pritisnuta pod stopalo ostavljajući samo veliki prst odnosno palac slobodnim. Kostii su slomljene, a luk čini visoku krivulju, stvarajući duboki rascjep u tabanu.

Takva silueta je davala učinak cipele s visokom petom, a takva štikla zvala se *Lotus*. seksualni simbolizam ovog je očigledan, a erotska literatura ukazuje na to da je nožni prst korišten u seksu kao falička zamjena, dok je rascjep korišten kao pseudo vagina. Muškarac bi stavio cijelo stopalo u usta, a žena bi stimulirala muškarca dodirujući mu penis svojim stopalima. Takva cipela je bila u središtu erotske pozornosti. od svijetle obojene svile, cipela je skrivala stopalo i gležanj i bila je korištena za razne rituale, kao što su igre pijenja. *Foot binding* svakako intrigira moderne zapadne fetišiste. 1970. godine postojala je organizacija s fetišom na stopala, nazvana „Lotus klub“, u čast legendarne štikle *Lotus* od osam centimetara.

Kroz povijest postoji mnogo izvora s visokim potpeticama, tako je i vrlo poznata Venecijanska *chopine*⁴ cipele sa ogromnom platformom koju su obično nosile kurtizane. Cipele s platformama postoje u mnogim kulturama i među ženama i muškarcima. Gotovo niti jedan par visokih potpetica nije bio udoban i nije imao posebno svrhu osim restrikcije stopala, ali predstavljalo je statusni simbol. Sami spomen nedozvoljavanju stopala da bude dovoljno pokretno i funkcionalno kod fetišista izaziva upravo - fetiš na potpetice. Fetišisti prihvaćaju visoke potpetice mnogo prije nego li je prihvatila moda. Fetišisti u principu nikad ne prate trendove već udovoljavaju svojim fantazijama ignorirajući norme.

Kožne čizme igraju veliku ulogu u fetišističkoj obući i njihovom odijevanju. čizme su snažno povezane s muževnim, ali snažnim falusnim ženstvenostima već više od jednog stoljeća. Budući da su uglavnom popularizirane u gay pornografiji prošlog stoljeća, obično ih se poistovjećuje s homoseksualcima, a nose ih uglavnom dominantne osobe. Danas je među fetišistima poznata i čizma na visoke potpetice koja se veže poput korzeta, što se smatra novom vrstom obuće među fetišistima, a nose ih dominantne žene

Slika 3. Fetišističke visoke potpetice

---

⁴ Chopine - vrsta ženske platformske cipele koja je bila popularna u 15., 16. i 17. stoljeću

2.4.7. Materijali

Određeni materijali imaju snažnu erotsku privlačnost zbog svojih taktilnih, olfaktornih i vizualnih obilježja, kao i njihovih simboličkih asocijacija. Ali populacija specifičnih fetišnih materijala promijenila se tijekom vremena, dijelom zbog tehnoloških razvoja, kao što je izum polivinil klorida (PVC). Čini se također da postoji povijesni pomak od ženskog do muških materija. U devetnaestom i početkom dvadesetog stoljeća, fokus je bio na mekim materijalima, poput satena i krzna, koji su prvenstveno povezani sa ženskom odjećom. No, krajem dvadesetog stoljeća, tvrdi materijali, posebno koža i guma, imaju tendenciju dominirati. To nije apsolutna promjena, ali naglasak koji se prebacuje je značajan za svoje implikacije o psihologiji erotskih osjeta i seksualnih slika samoga sebe. Danas u najpoznatije fetišističke materijale ubrajamo kožu, gumu, traper pa čak i metal.

Slika 4. Primjeri gumenih materijala

2.4.8. Boje

Simbol boje koji je povezan s fetišističkom modom osobito je značajan. crna je pretežno najpopularnija boja koja se sučeljava samo s crvenom bojom. crna je jedinstveno moćna boja apstraktna, čista i tajanstvena. u afričkom simboliku crna je povezana s noći. Prema riječima antropologa crna i crvena su rijetka u prirodnim simbolima; Uostalom, noć je crna i krv je crvena. Nasuprot tome, simbolizam povezan s drugim bojama obično je prvenstveno konvencionalan. U prirodi nema ničega što čini zelenu boju bojom ljubomore ili bijelu bojom djevičanstva. Od 1990-ih crna postaje suštinska boja u modernoj modi. Mislim da je crna dominirala suvremenom modom zbog nekih istih razloga zbog kojih danas dominira među fetišistima. Crna je povezana s noću, smrću, opasnošću, zlom, perverzijom, pobunom i grijehom. Za simboličku i vizualnu moć, crna je u kombinaciji samo s crvenom; boja krvi, vatre, vina. Kawakubo je jednom kriptski primijetio i izjavio „*crvena je crna*“.

2.5. Likovna analiza ilustracija

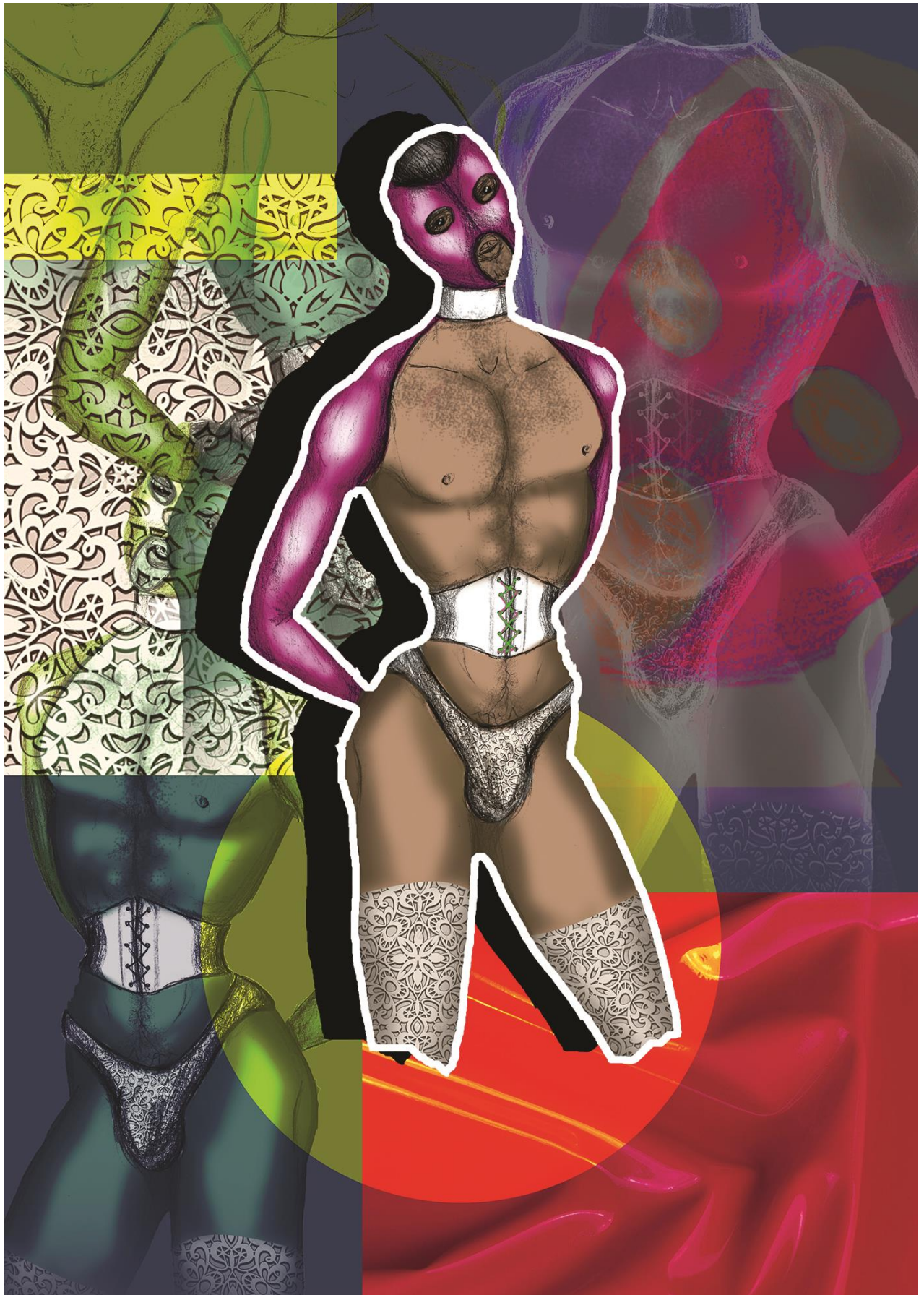
Glavna tehnika koju sam koristio u ovim ilustracijama je obična crno bijela tehnika olovkom na papiru u kombinaciji sa naknadnom doradom u programima namjenjenima za crtanje ilustracija (*Adobe Photoshop* i *Adobe Illustrator*). Budući da se sva pojava i značenje fetišističke odjeće temelji na određenoj kontradiktornosti među spolovima, seksualnošću, kontrastu između dominantnog i submisivnog, pa čak i s određenim apsurdima u odijevanju, tako sam se u kolekciji odlučio služiti svim tim kontrastima koji nam nudi fetišizam, ali i klasičnim odjevnim predmetima koji predstavljaju fetišističko odijevanje. Najzanimljivije modne fetišističke situacije pronalazim u zamjeni uloga muškaraca i žena. Kroz cijelu su povijest žene služile muškarcima, bile su vrlo pasivne, submisivne, poslušne i prilagodljive željama muškaraca. Kroz ilustracije rušim te spolne barijere i fetišizmom pomičem standarde na neki drugi nivo. Uloge spolova u fetišizmu su nestabilne, a to je vidljivo u ilustracijama kojima prikazujem kako slika snažnog i dominantnog muškarca može biti potpuno izmijenjena samo jednim korzetom ili nekom ženstvenom tkaninom na tijelu muškarca. U radovima se može primijetiti korištenje bijele čipke i tila – simboli ženstvenosti i čednosti. Čipku i til iskoristio sam na tijelu muškarca kako bi postigao dozu apsurdna, stvarajući muškarca pasivnim, onakvim kakav muškarac nebi trebao biti. Destrukciju muževnosti dodatno stvaram služeći se rozim lateksom. Služio sam se i golim tijelom kao modom. Pored svega želim vidjeti koliko daleko je ljudsko tijelo spremno ići za modu, odnosno za fetišistički užitak, što se u ilustracijama očituje vrlo usko vezanim korzetima ili tijelom zarobljenim u tkaninu koja ne dozvoljava tijelu da diše. Nerazjašnjenom kompozicijom i perspektivom stvaram strukturu u kojoj uneseni element dobiva novo značenje, stapajući se s elementima podloge i mijenjajući njezin vizualan izgled i značenje kao cjeline, a pomnim promatranjem su vidljivi provokativni elementi. Što se tiče korištenih boja, nisam se ograničavao na klasičnu fetišističku kombinaciju crno-crveno, već sam slobodnog uma kombinirao i razne druge boje, uključujući i neonske boje, koje se vrlo često povezuju s nekakvom underground scenom. Budući da koža i lateks nisu nužni za fetišističku odjeću, u crtežima koristim i svakodnevne, netipične fetišističke odjevne predmete i pretvaram ih u fetišističku fantaziju; dekonstrukcije. košulje, prozirni kaputi ili traper hlače s otvorenim prostorom za genitalije. Vid, sluh i govor nestaju maskama za glavu koje graniče slobodu, čime osobu čine poniženom. U ilustracijama želim prikazati kako fetišizam u modi krije nešto više od slobode, dozvoljava sve ono što se „ne smije“ i o čemu se ne govori, ruši društvene barijere i tabue, protivi se svakom seksualnom „pravilu“ i izlazi iz kalupa.

Slika 5. Ilustracija FIF1

Slika 6. Ilustracija FIF

Slika 7. Ilustracija FIF3

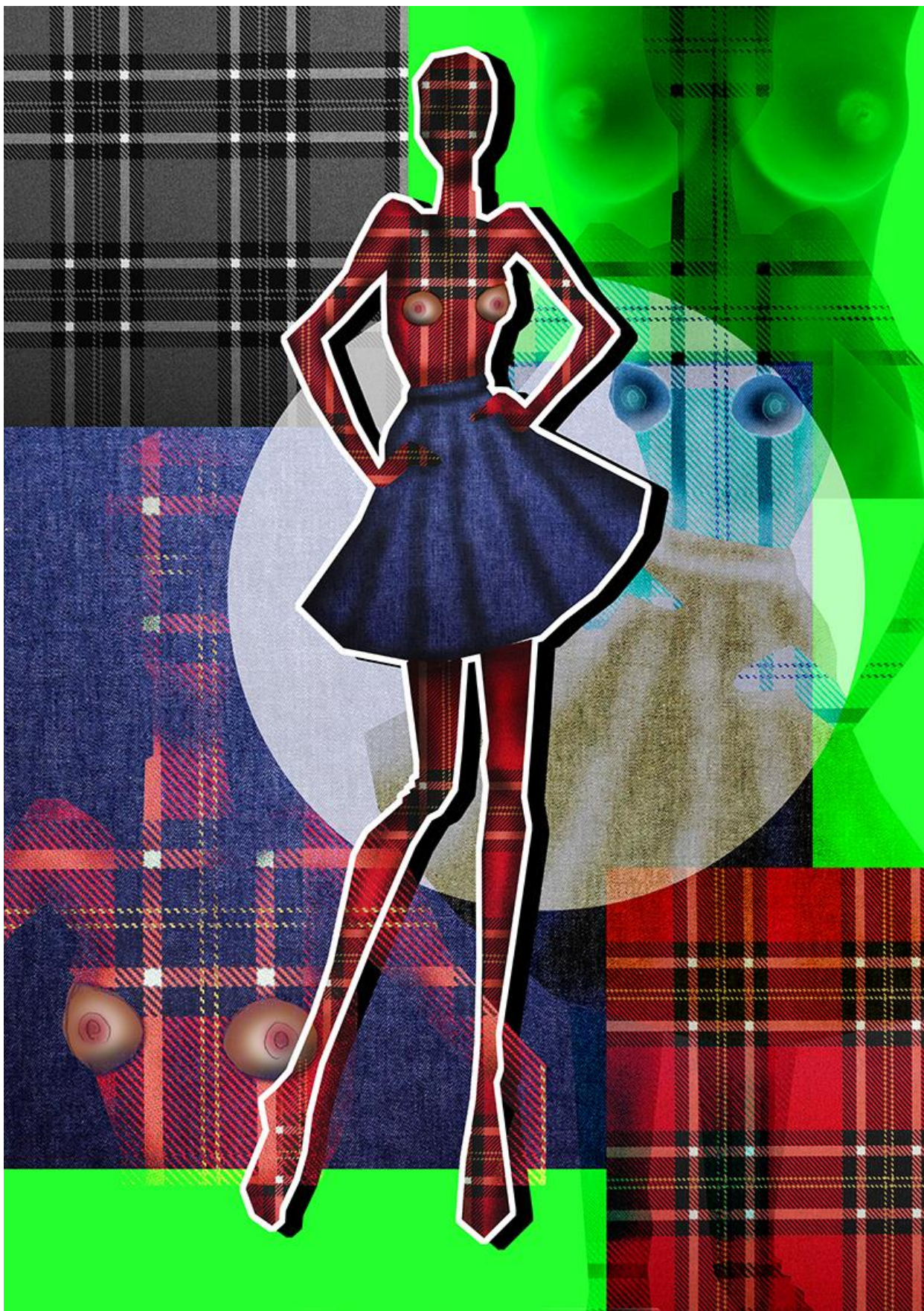

Slika 8. Ilustracija FIF4

Slika 9. Ilustracija FIF5

Slika 10. Ilustracija FIF6

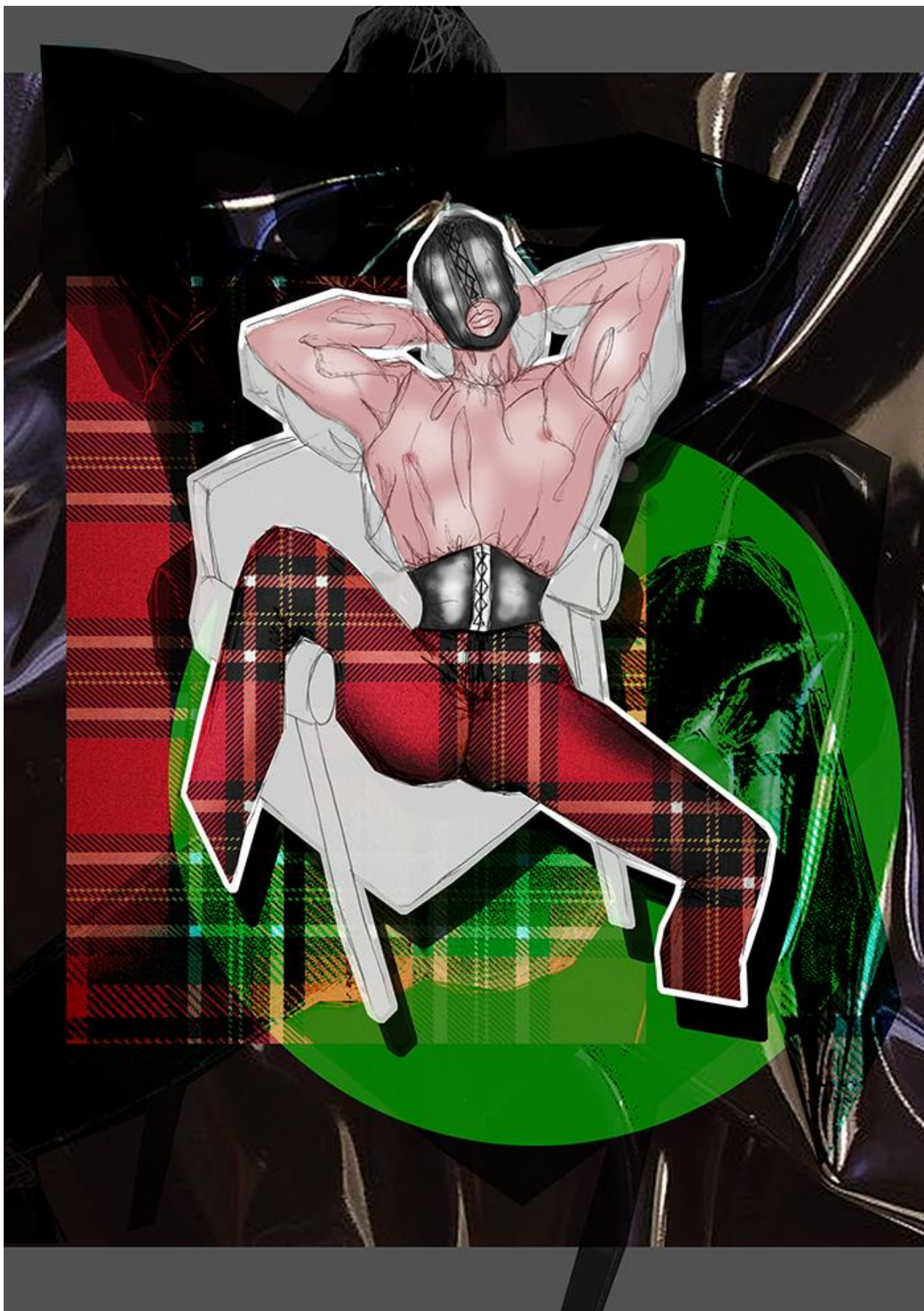
Slika 11. Ilustracija FIF7

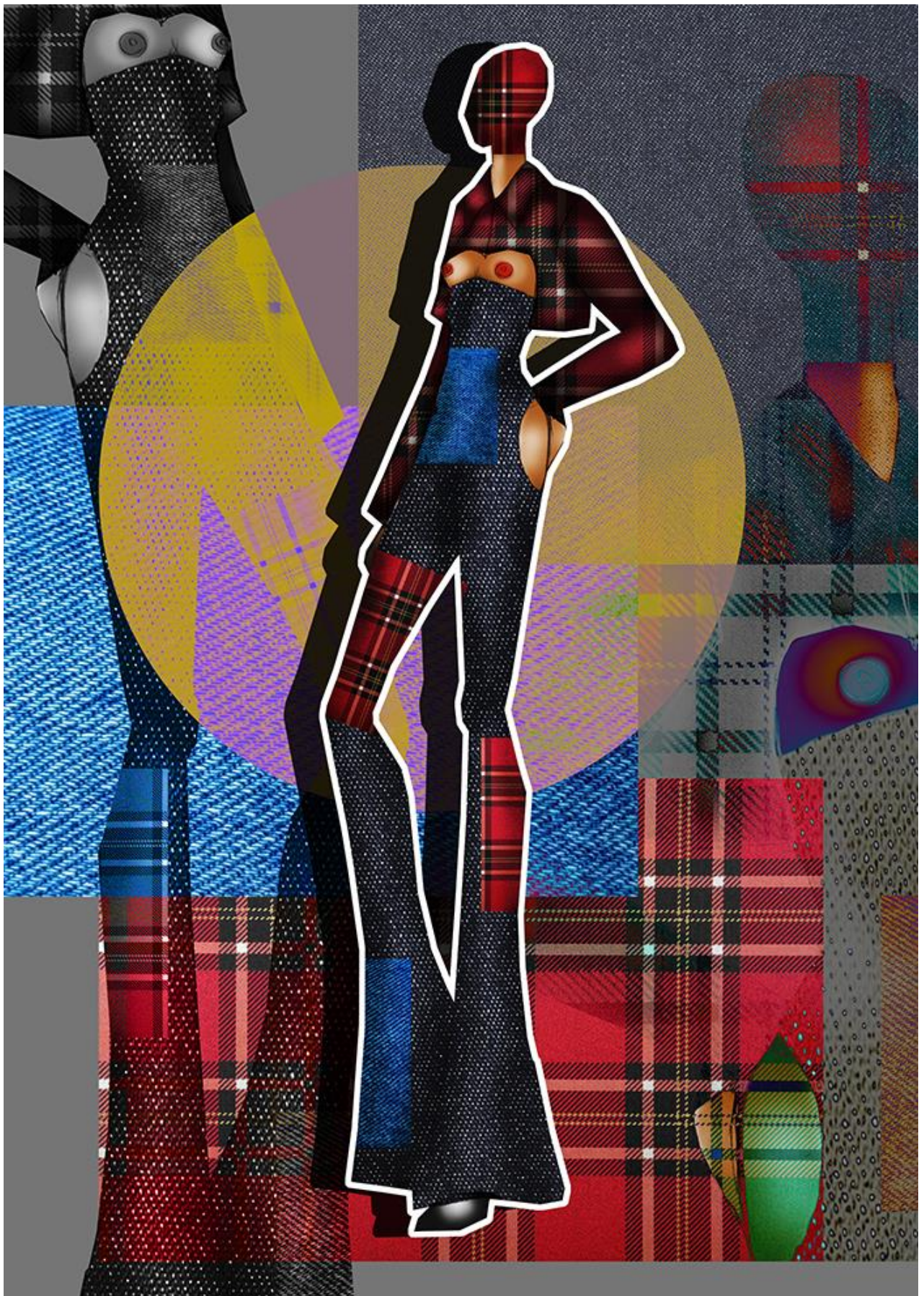
Slika 12. Ilustracija FIF8

Slika 13. Ilustracija FIF9

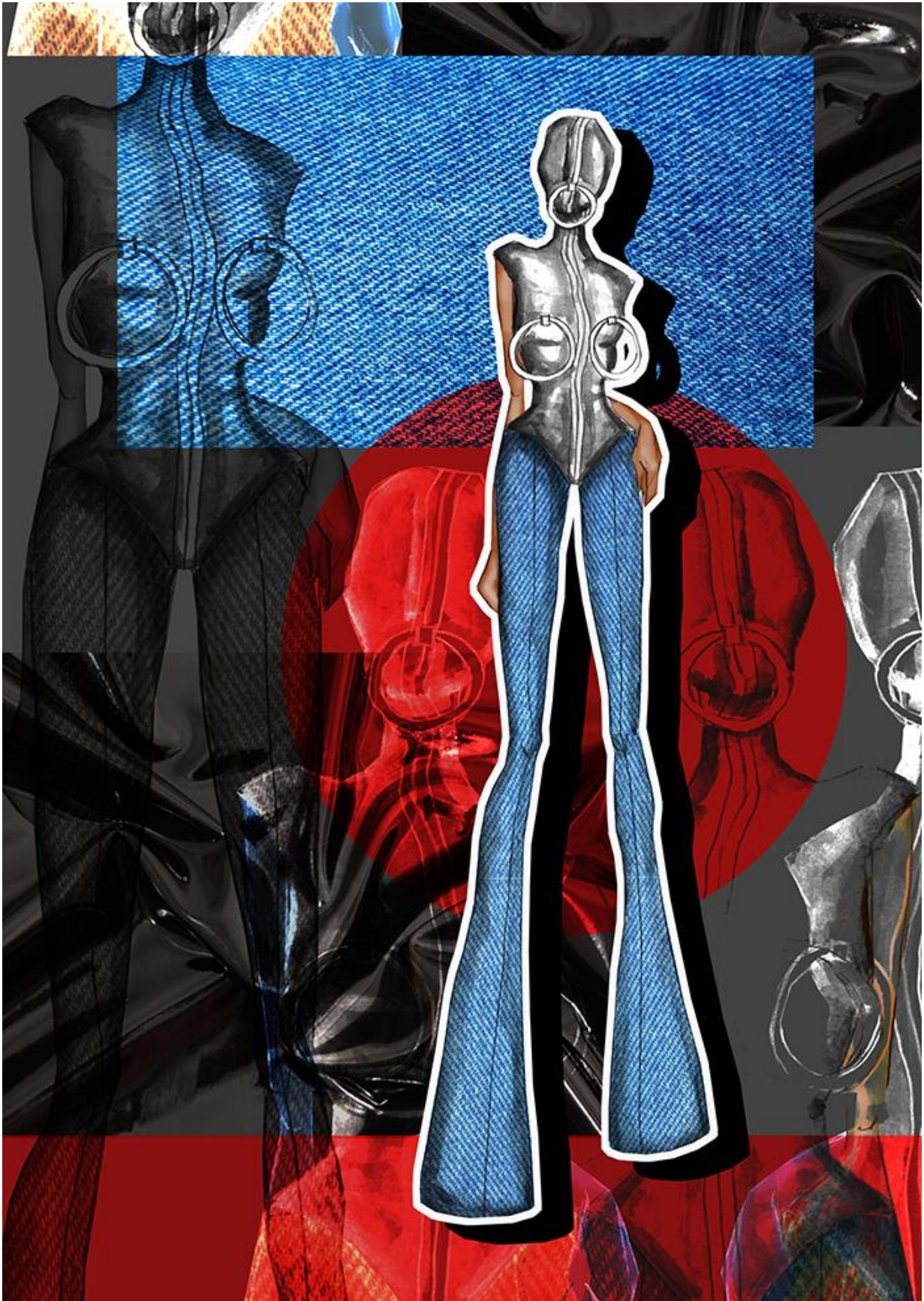

Slika 14. Ilustracija FIF9

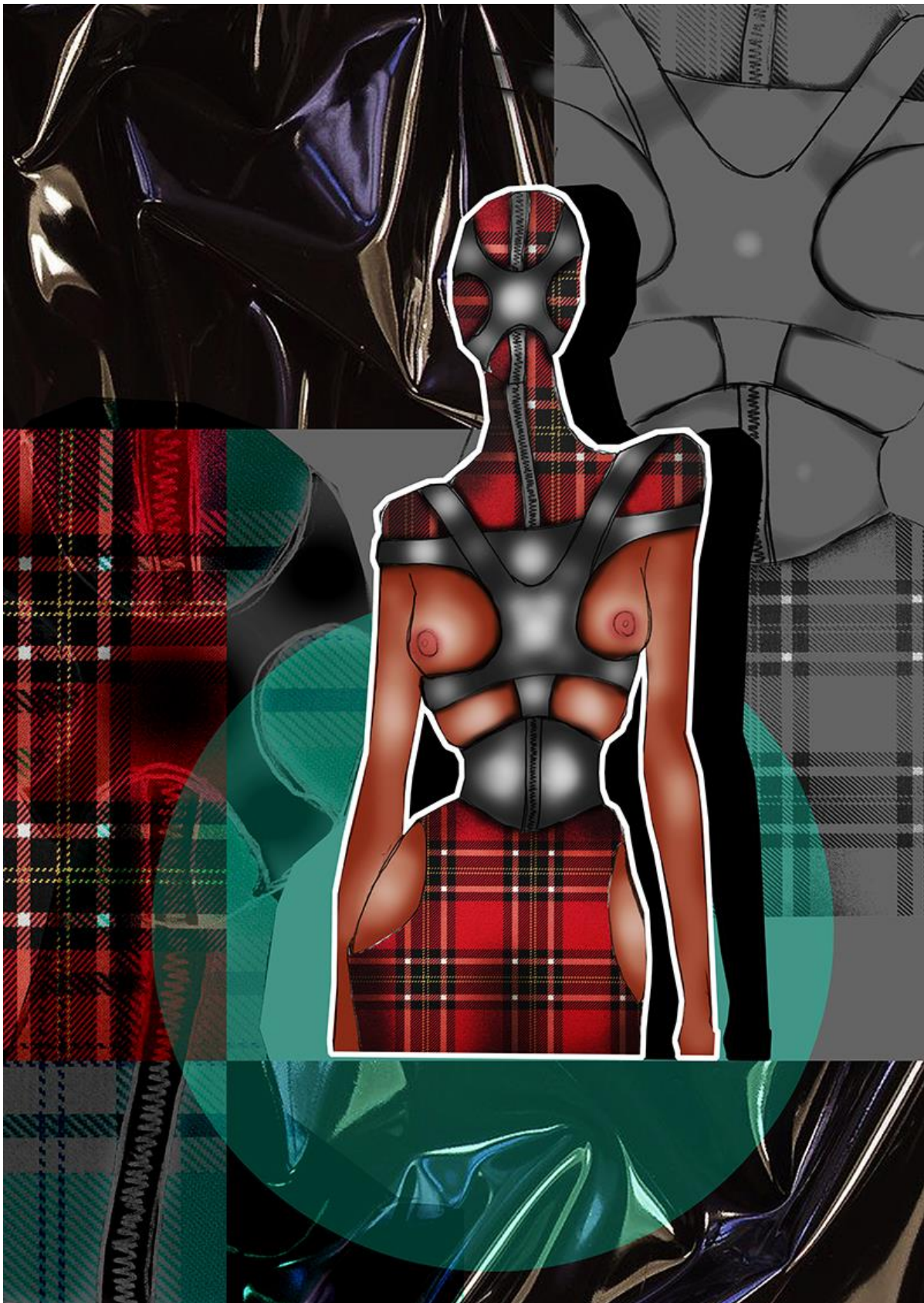

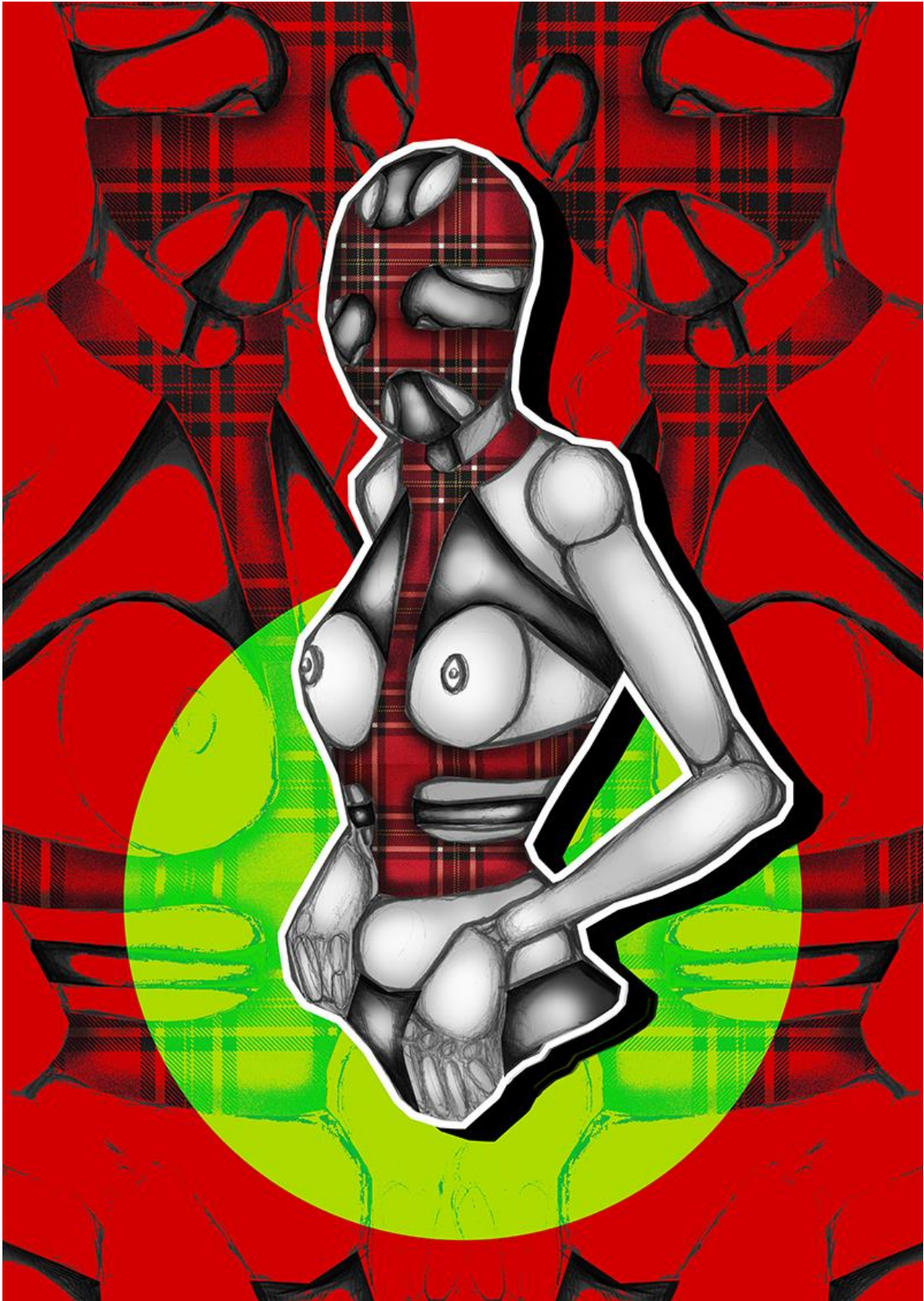
Slika 15. Ilustracija FIF11

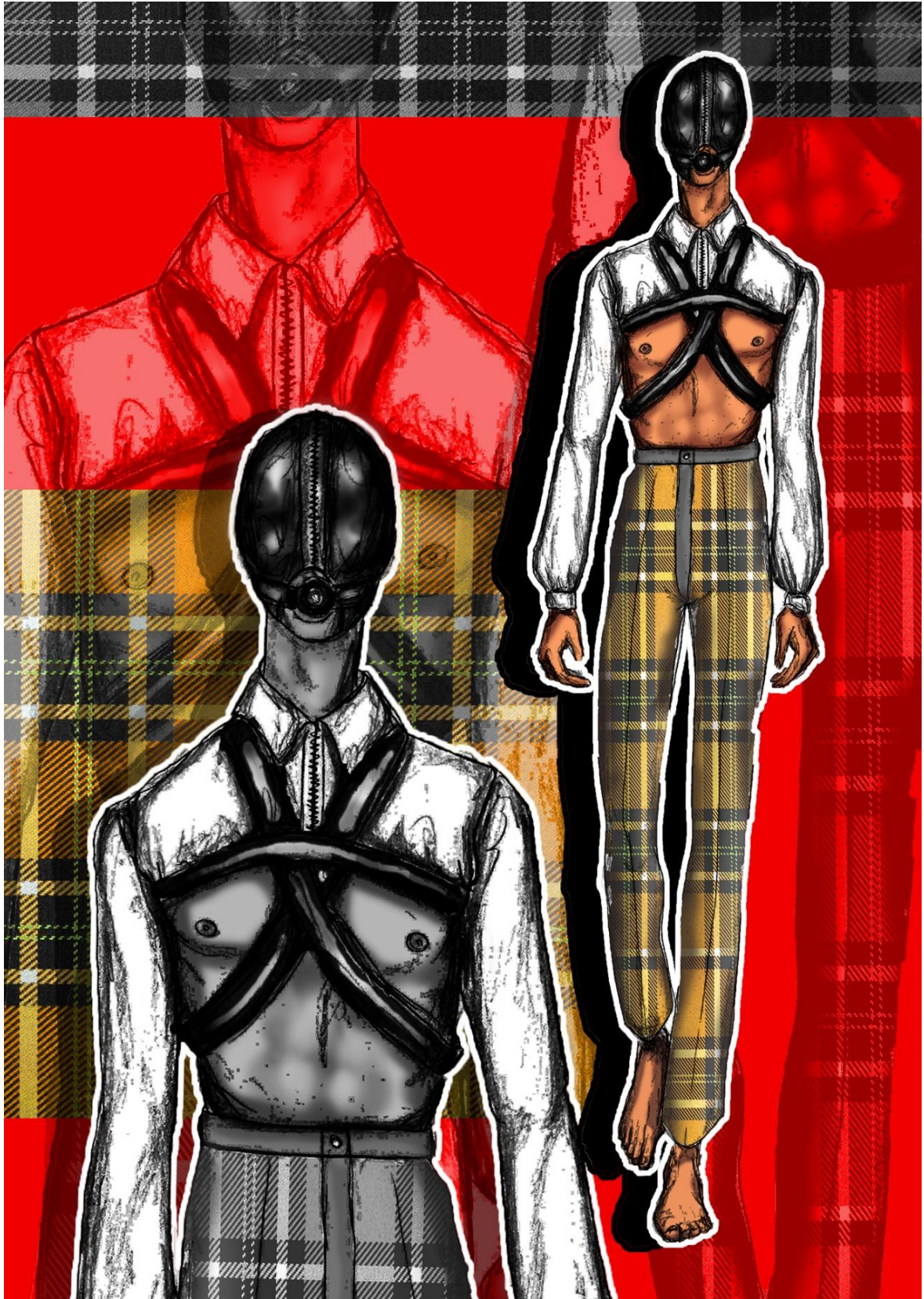
Slika 16. Ilustracija FIF12

Slika 17. Ilustracija FIF13

Slika 18. Ilustracija FIF14

Slika 19. Ilustracija FIF15

3. TEHNOLOŠKI DIO

U ovom dijelu rada prikazujem proces izrade temeljne konstrukcije i modeliranja jednog od modela haljina iz kolekcije.

3.1. Konstrukcija prednjeg i stražnjeg dijela kroja za haljinu

Početak konstrukcije prednjeg i stražnjeg dijela temeljnog kroja za haljinu prikazan je na slici br. 20.

1 je početna točka, povući okomitu liniju. Točka 1 je vrh stražnje sredine i označava mjesto sedmog vratnog kralješka na tijelu.

1 do 2 mjeriti dubinu orukavlja.

1 do 3 mjeriti duljinu leđa.

1 do 4 mjeriti dubinu bokova.

1 do 5 mjeriti duljinu kroja. Iz točke 1 povući kraću vodoravnu liniju lijevo, a iz točaka 2, 3, 4, i 5, dulje vodoravne linije lijevo.

3 do 6 i 5 do 7 mjeriti 2 cm. Točke 1, 6 i 7 međusobno spojiti da se dobije linija stražnje sredine i označi točku 8.

8 do 9 mjeriti širinu leđa. Iz točke 9 povući okomitu liniju gore do vodoravne linije iz točke 1. Označiti točku 10.

9 do 11 mjeriti $\frac{2}{3}$ širine orukavlja. Povući okomitu liniju do visine bokova i označiti točku

12. Ostaviti razmak između točaka 11 i 13 cca 10 cm za odvajanje stražnjeg od prednjeg dijela. Povući okomitu liniju i označiti točku 14.

13 do 15 mjeriti $\frac{1}{3}$ širine orukavlja.

15 do 16 mjeriti širinu grudi. Provjeriti dužinu do 11 i 13 do 16, što ukupno treba iznositi $\frac{1}{2}$ Og + dodatak za ugodnost nošenja (ukupno 49.5 do 50.5 cm). Iz točke 16 nacrtati okomitu liniju prednje sredine, od točke 15 nacrtati okomitu liniju od struka i prema gore. Označiti točke 17 i 18. 16 do 19 mjeriti $\frac{1}{10}$ Og + 0.5cm. Nacrtati okomitu liniju iz točke 19. 18 do 20 mjeriti visinu prednjeg dijela. Iz točke 20 povući vodoravnu liniju desno i označiti točku 21.

1 do 22 mjeriti širinu vratnog izreza. Povući kratku okomitu liniju. 22 do 23 mjeriti 2 cm.

Nacrtati okruglinu vratnog izreza (Ovi) od točke 1 do 23. 10 do 24 mjeriti 1,5 cm. Spojiti točke 23 i 24 i produljiti liniju u lijevo. 25 je $\frac{1}{2}$ visine ramena stražnjeg dijela (9 do 24). povući vodoravnu liniju desno do stražnje sredine.

26 je $\frac{1}{2}$ dužine od 9 do 25. Povući kratku vodoravnu liniju lijevo. 26 do 27 mjeriti 1.3 cm (točka sastava rukava stražnjeg dijela – SSR).

15 do 28 mjeriti isti iznos kao i 9 do 26.

23 do 29 mjeriti 3 do 5 cm. Povući okomitu liniju do točke 30.

25 do 31 i 25 do 32 mjeriti 0.75 cm. Iscrtati oba kraka ušitka (30 do 31 i 30 do 32) i produljiti liniju lijevo od okomice cca 1.3 cm.

24 do 33 mjeriti 1cm za širinu ramena. Od točke 11 preko 27 i ušitaka te dalje do 33 iscrtati

orukavlje stražnjeg dijela. 19 do 34 mjeriti 2 cm za visinu grudi. Kada je Vg (visina grudi) izmjerena na tijelu, mjeri se od točke 21 prema dolje, što ovdje dolazi 2 cm ispod točke 19. 15 do 35 mjeriti dužinu 9 do 24 – 2 cm. Iz točke 35 izvući šestarom kratak luk desno sa središtem u točki 15. Isto tako izvući luk iz točke 21 sa središtem u točki 34 (Vg). 35 do 36 mjeriti 1/20 Og. Spojiti točke 28 i 36 ravno i oblikovati orukavlje prednjeg dijela (13, 28, 36). 36 do 37 mjeriti dužinu 23 do 33 (širina ramena stražnjeg dijela). Spojiti točke 36 i 37. 20 do 38 mjeriti širinu vratnog izreza.

20 do 39 mjeriti širinu vratnog izreza + 1 cm. Točku 20 spojiti s točkom 15.

20 do 40 mjeriti širinu vratnog izreza + 0.5 cm. Oblikovati okruglinu vratnog izreza prednjeg dijela (38,40,39).

37 do 41 mjeriti isti iznos kao od 21 do 38. Spojiti točke 34 i 41.

34 do 42 mjeriti isti iznos 34 do 41. Spojiti 38 i 42.

17 do 43 mjeriti širinu struka. Označiti točku 44.

44 do 45 mjeriti $\frac{1}{2}$ dužine 18 do 43.

43 do 46 mjeriti $\frac{1}{2}$ Os + 2 do 4 cm dodatka za ugodnost nošenja (treba mjeriti bez međuprostora koji dijeli prednji od stražnjeg dijela).

4 do 47 mjeriti $\frac{1}{2}$ Ob + 1 do 2 cm dodatka za ugodnost nošenja (također treba mjeriti bez međuprostora). Označiti točke 48,49 i 50.

Iznosi 18 do 43 i 6 do 46 nazivaju se „višak“ (ovdje 5 cm) i predstavljaju dodatnu širinu u odnosu prema željenoj (potrebnoj) u području struka ($\frac{1}{2}$ Os + iznos dodatka za ugodnost nošenja odnosno komociju), koja se u pravilu raspoređuje na ušitke i zaobljenost bočnih šavova.

Iznos od stražnje sredine, odnosno točke 48 do točke 47 naziva se „manjak“ (ovdje 4 cm) i predstavlja nedostatak širine u odnosu prema željenoj (potrebnoj) u području bokova ($\frac{1}{2}$ Ob + iznos dodatka za ugodnost nošenja odnosno komociju), koja se u pravilu raspoređuje na proširenje kod bočnih šavova.

49 do 49a i 50 do 50a mjeriti 1cm. Nacrtati kratke vodoravne linije.

50a do 51 i 49a do 52 mjeriti 1 + 0.2cm za oblikovanje.

12 do 12a i 14 do 14a mjeriti $\frac{1}{2}$ „manjka“ (47 do 48). Iz točaka 12a i 14a povući okomite linije.

Kod „većih“ iznosa „manjka“ (više od 5cm), može se jedan dio raspodjeliti i kod točke 58, a prema potrebi, željena širina se može dobiti i modeliranjem temeljnog kroja. Oblikovati bočni šav ili šav sa strane prednjeg i stražnjeg dijela prema slici.

53 je $\frac{1}{2}$ 8 do 9 ili $\frac{1}{2}$ 6 do 52 ovisno o tome da li će se ispod točke 9 stavljati još jedan ušitak (kod velikih „viškova“) i obliku stražnjeg dijela tijela. Povučiti okomitu liniju do visine bokova i u struku označiti točku 54.

Kod točke 54 mjeriti lijevo i desno 1.5cm za ušitak. Na ovaj način je utrošeno svih 5 cm „viška“.

54 do 56 i 54 do 55 je duljina ušitka 14 do 16 cm. Nacrtati ušitak. Označiti točke 57 i 58.

„Višak“ 18 do 43 mjeriti $\frac{1}{2}$ lijevo i desno od točke 57 + 0.2 cm za oblikovanje.

Iznos 44 do 45 mjeriti $\frac{1}{2}$ lijevo i desno od točke 58. Isertati ušitak od točke 34 (Vg) do duljine kroja, odnosno podijeliti prednji dio na dva dijela.

Za premještanje ramenog šava prema naprijed treba mjeriti 1 cm na prednjem dijelu prema i dolje i izvući usporednu liniju te označiti točke 38a, 42a, 41a i 36a. Isti iznos koji je oduzet na prednjem dijelu treba dodati na stražnji, produžiti liniju vratnog izreza i orukavlja te označiti točke 23a i 33a.

15 do 59 mjeriti $\frac{1}{4}$ širine orukavlja. 59 označava točku prednjeg sastava rukava (PSR).

Haljina je bez rukava.

Glavne tjelesne mjere :

Oznaka veličine C-80

$T_v = 168$ cm

$O_g = 96$ cm

$O_s = 80$ cm

$O_b = 104$ cm

Izračunate konstrukcijske mjere :

$D_o = \frac{1}{10} O_g + 10.5 + 1 = 8.7 + 10.5 + 1 = 20.1$ cm

$D_l = \frac{1}{4} T_v - 1 = 41$ cm.

$V_b = \frac{3}{8} T_v = 63$ cm.

$D_k = \frac{5}{8} T_v = 105$ cm.

$\check{S}_{vi} = \frac{1}{20} O_g + 2$ cm = 6,8 cm.

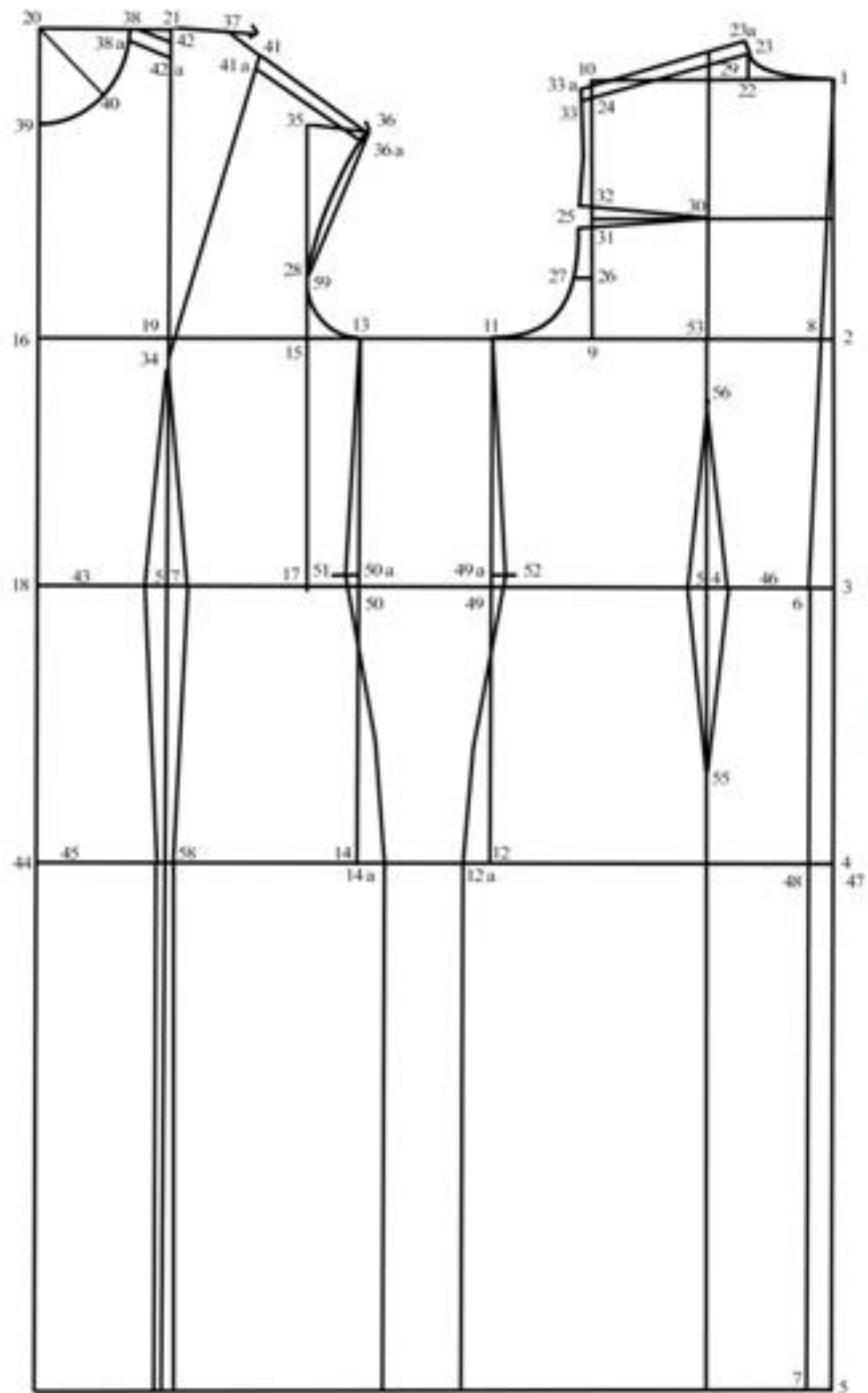
$V_{pd} = D_l + \frac{1}{20} O_g - 0,5$ cm = 45 cm.

$\check{S}_l = \frac{1}{8} O_g + 5.5 + 1$ cm = 17.5 cm.

$\check{S}_o = \frac{1}{8} O_g - 1.5 + 1.5$ cm = 10.5 cm.

$\check{S}_g = \frac{1}{4} O_g - 4$ cm + 1,5 cm = 20 cm.

$\check{S}_s = \frac{1}{4} O_s - 1$ cm = 19 cm.

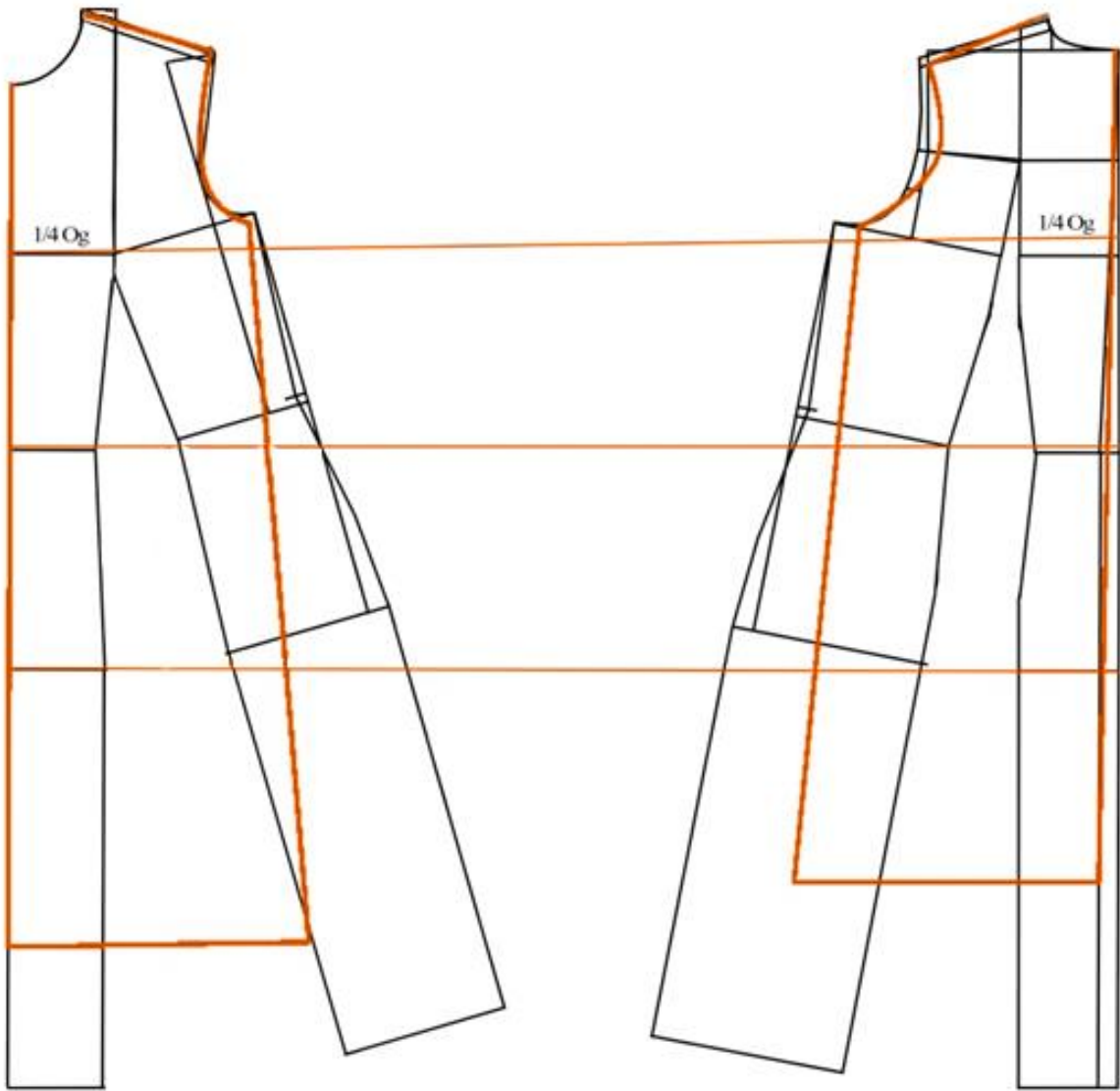

Slika 20. Konstrukcija temeljnog kroja ženske haljine

3.2. Modeliranje prednjeg, stražnjeg dijela i dodavanje šavnih dodataka

Na slici broj 21. vidljivo je modeliranje prednjeg i stražnjeg dijela. Na stražnjem dijelu modeliranje je napravljeno na način da se linija ušitka produži gore do ramenog šava i dolje do duljine kroja. Time se omogućuje premještanje ušitka iz rukavne okrugline u stražnji ušitak. Na prednjem dijelu obavlja se premještanje prsnog ušitka ispod poprsnice. Premještanjem ovih ušitaka kroj se širi, a rame i rukavna okruglina poprimaju željeni oblik. Na tako dobivenim krojnim djelovima nastavlja se modeliranje prednjeg i stražnjeg dijela haljine. Na prednjem i stražnjem dijelu mjeri se $\frac{1}{4}$ opsega grudi koja iznosi 24 cm. Visina ovratnika i duljina kroja je proizvoljno određena, a rukvana okruglina dodatno oblikovana. Nakon što se dobiju svi potrebni krojni djelovi nastavlja se proces modeliranja na način da se prednji djelovi u bočnom šavu spajaju sa stražnjim i gubi se bočni šav, te na odjevnom predmetu postoji samo šav na stražnjoj sredini. Na modelirane krojne dijelove dodaje se 1 cm za šav, osim na rukavnim okruglinama gdje dodatak za šav iznosi 0,7 cm. Podstava za ovakvu haljinu nije nužna, ali krojni djelovi za podstavu jednaki su kao i šavni dodatci.

Slika 21. Modeliranje prednjeg i stražnjeg dijela

Slika 22. Dodavanje šavnih dodataka

Slika 23. Ilustracijski izveden model prednjeg i stražnjeg dijela haljine

4. ZAKLJUČAK

Iako već stoljećima mnogi znanstvenici i stručnjaci pokušavaju pronaći neko jedinstveno rješenje i objašnjenje za navedeni fenomen mode i iako svakim danom ona zauzima sve važnije mjesto u našim životima i postaje nam toliko bliska i dalje je za nas neobjašnjiva. Neki su ju pokušali objasniti kao određenu vrstu promijene, drugi su ju vidjeli i objašnjavali u poveznici isključivo s odjećom i odijevanjem, treći su ju uspoređivali i usko povezivali s umjetnošću i objašnjavali kao jednu vrstu vizualne umjetnosti, dok su ju neki opisivali i samo kao fenomen koji je svojstven isključivo ženama i slično. Na putu „standarda“ postoje mnogi stilovi, subkulture i vrste odijevanja koje nikad nisu, niti će biti potpuno prihvaćene od strane društva, bilo to zbog straha, srama, odgoja ili možda utjecaja medija određenim standardima ljepote. Među ovim manje glasnim se nalaze upravo fetišisti i njihovo odijevanje. Možda upravo tabu čini fetišizam posebnim, jer da je fetišizam potpuno prihvaćen, da li bi bio zanimljiv?

Moda je nastala zajedno s čovjekom iako čovjek ispočetka toga nije bio svjestan. Ljudi su se u početku odijevali samo zbog stida ili osjetljivosti kože i nisu bili svjesni da su, na primjer prikrivanjem tijela perjem ili lišćem zbog hladnoće ili stida, zapravo već bili u domeni mode. Kasnije se ljudi odijevaju zbog taštine i uljepšavanja i sve više postaju svjesni mode i odijevanja. Odijevanje u određeni stil je ujedno i simbol prihvaćanja identiteta koji nam se nudi, a odjeća koju odabiremo je medijator pomoću kojeg prisvajamo pripisanu ulogu. Ritualom odijevanja i razodijevanja pojedincu je omogućeno skakanje iz jednog performativnog čina u drugi, time instantno mijenjajući svoju identitarnu formulaciju pretvarajući se u vrstu hibridnog društvenog organizma, što je vidljivo upravo kod fetišista.

Društvo stvara modu iz dana u dan, a ta stvorena moda djeluje na kulturu društva, mijenja sliku društva i svijeta oko njega. Fetišizam u modi je toliko širok fenomen koji se proteže i prožima u toliko različitih sfera u naših života. Možda nismo direktno uključeni u fetiše i fetišizam, ali bez obzira utječe na nas, društvo, našu kulturu, sliku svijeta oko nas, na naše potrebe i životne navike, da ju je teško „ukrotiti“, opisati ili objasniti. Koliko je zanimljivo da seksualni užitak stvara dodir tijela s tkaninom upravo je vidljivo u fetišističkom odijevanju.

Fetišizam nije poremećaj, sekta niti organizacija, a fetišistički fizički izgled nije samo stil, to je način života, nešto s čim smo u indirektnom dodiru svaki dan bili toga svjesni ili ne, a na modu i odijevanje će nastaviti imati veliki utjecaj. Fetiš u modi će nas vjerojatno uvijek pratiti jer ljudi su bića seksualne prirode, uvijek željni određene doze erotike.

CONCLUSION

For many centuries, scientists and experts have been trying to find a unique solution and explanation for the phenomenon of fashion and clothing, and although every day it occupies an increasingly important place in our lives and becomes so close to us, it is still inexplicable to us. Some tried to explain it as a certain kind of change, others see it and connected it to the exclusively with clothing, the third compared it and closely linked it with art and explained it as a kind of visual art, while some of it was described as a phenomenon which is unique to women and the like. There are many styles, subcultures, and types of clothing in the "standard" path that have never been and will not be fully accepted by society, either because of fear, shame, education, or perhaps oft he influence of media because of showing certain beauty standards. Among these, there are the fetishists and their clothing. Perhaps the taboo makes fetishism special, if fetishism was fully accepted, would it even be interesting? Fashion was created together with a man even though the man at first was unaware of it. People were initially dressed only because of shame or sensitivity of the skin and were not aware that they were, in fact, are already in the domain of fashion, for example, by concealing the body or covering it with leaves because of cold or shame. Later, people are dressed for dishonesty and beauty and become increasingly aware of fashion and clothing. Fashion and clothing in a certain style is also the symbol of accepting the identity that is offered to us, and the clothing we choose is a mediator by which we assume the attributed role. With the ritual of dressing and giving up the individual, it is possible to jump from one performative act to the other, thereby changing his identity formulation into a type of hybrid social organism, which is evident in the case of the fetishism. Society creates fashion day by day, and this created fashion affects the culture of society, changes the image of society and the world around it. Fetishism in fashion is such a wide phenomenon that stretches and penetrates into so many different spheres in our lives. Perhaps we are not directly involved in fetishism, it affects our society, our culture, the image of the world around us, our needs and habits, and it is difficult to describe or explain it. It's so interesting how the sexual pleasure can be created through the touch of the body with some sort of fabric. Fetishism is not a disorder, a sect or an organization, and a fetishists' physical appearance is not just a style, it is a way of life, something with which we are indirectly aware every day and it will continue affect fashion and clothing. Fetish in fashion will probably always follow us because people are beings of sexual nature, always looking for a certain amount of eroticism.

5. LITERATURA

- Steele V., *Fashion, Sex & Power*; 1997.
- Moss T., *Fetish*; 1999.
- Bruce C., *Best fetish erotica*; 2002.
- Steve Diet Goedde, Midori, Vicki Goldberg., *Beauty of fetish*; 1998.
- Scott P., *The fetish fact book*; 2004.
- Ujević, D.; Rogale, D. i Hrastinski, M (ur.), *Tehnike konstruiranja i modeliranja odjeće*, Čakovec: Zrinski d.d., 2004.
- <https://miss7.24sata.hr/moda/moda-kroz-povijest-od-utegnutih-korzeta-zbog-kojih-se-umiralo-do-prve-trgovine-za-punkere-9701> (05.06.2018.)
- Slika 1. <https://www.ebay.com/itm/DEVIOUS-Sexy-Fetish-Ballet-Extreme-High-Heels-Stiletto-Ballet-08-Black-/222002388856>
- Slika 2. <https://www.quora.com/Can-men-wear-corsets>
- Slika 3. <https://www.pinterest.com/pin/476466835558019927/>

Ostali slikovni materijali autorski su rad Marina Katića.